

Heydər Əliyev ili 2023

Vətən müharibəsindəki zəfərlər və azad edilmiş torpaqlarımızın bərpası fonunda öz tarixinin şərəfli günlərini yaşayan Azərbaycan xalqı üçün xüsusən 2023-cü il əlamətdar hadisələrlə zəngindir. Belə ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpası istiqamətində başlanmış layihələrin bir qisminin başa çatdırılacağı cari ildə həm də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasının 105-ci ildönümü, Milli Qurtuluş Günü'nün 30-cu ildönümü, cənab Prezident İlham Əliyevin respublikamıza rəhbərliyinin 20-ci ili tamam olur. Dövlətimizin taleyində böyük rolu olan bu əlamətdar tarixlərin hər biri xalqımız tərəfindən sevinc, coşqu, qədrbilənlik və minnətdarlıqla qeyd ediləcək.

Ümummilli Liderimizin əbədiyaşar xatirəsinə dərin ehtiramın təəcəssümü

Bir neçə gündən sonra isə müasir və müstəqil Azərbaycan dövlətinin banisi, görkəmli siyasi və dövlət xadimi, xalqımızın Ümummilli Lideri, əbədiyaşar şəxsiyyət Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 ili tamam olur. Bu nu nəzərə alaraq, möhtərəm Prezident İlham Əliyevin ötən il sentyabrın 29-da verdiyi sərəncamla 2023-cü ilin respublikamızda "Heydər Əliyev ili" elan edilməsi bütün Azərbaycan cəmiyyətinin, xalqımızın hər bir nümayəndəsinin böyük razılığı ilə qarşılanan mühüm siyasi qərar oldu.

Hazırda respublikamızın dörd bir yanında Ulu Öndər Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş siyasi-ictimai, mədəni, humanitar, idman tədbirləri keçirilir. Bu tədbirlər Ümummilli Liderimizin əbədiyaşar xatirəsinə olan dərin ehtiramın təzahürü və təəcəssümüdür.

Öz inkişafı ilə tarixi şöhrətini bərpə edən, növbəti Azərbaycanın, bütün Qafqazın sonayə mərkəzi kimi tanınan Sumqayıtda "Heydər Əliyev ili" nə həsr olunmuş silsilə tədbirlər keçirilməkdədir. Bu tədbirlərin hər birinin Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ideyalarını, siyasi irsinin həm görülməsi, həm təbliği, həm də böyüməkdə olan nəsillərə çatdırılması baxımından mühüm ictimai əhəmiyyəti və rolu vardır.

Heydər Əliyev respublikamızın müasir tarixinin quruculuğu və inkişaf, müstəqil dövlətimizin təşəkkül tapması ilə əlamətdar olan şərəfli bir salnaməsinin yarıdır. 1969-cu ildən başlayan bu şanlı epoxa istər sovet hakimiyyəti illərində, istərsə də müstəqillik dövründə Azərbaycana yalnız yüksəliş və güclü rifah bəxş edib. Birinci rəhbərliyi dövründə respublikamızı qənaətdən xilas edib Sovet İttifaqının qaçaqçılıq sərəncamı çıxaran Heydər Əliyev ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində xalqımızın milli-azadlıq mücahdələsinə daha da gücləndirmiş, müstəqilliyimizə xilas etmiş və bu gün nailiyyətləri ilə qürur duyduğumuz müasir Azərbaycan dövlətinin müəllifi olmuşdur. Polad iradəsi, mükəmməl və nümunəvi idarəçiliyi ilə Ulu Öndər qarşısında duran hər bir ümummilli məsələni düzgün müəyyənləşdirmiş, Azərbaycan tarixinin ən qüdrətli dövlətə çevirən inkişaf strategiyasının əsasını qoymuşdur. Fəxarət hissi ilə qeyd etməliyik ki, bu inkişaf strategiyası möhtərəm Prezident İlham Əliyev tərəfindən layiqli şəkildə davam etdirilib, müasir çağırış və tələblərdən irəli gələrək zənginləşdirilib. Qazandıığımız hər bir uğurun əsasında möhür Ulu Öndərin ideyaları, vaxtilə müəyyən etdiyi strateji təməllər dayanır.

Ulu Öndərin inkişaf yoluna çıxardığı şəhər

Bu gün tarixi şöhrətini bərpə edən Sumqayıtın da müasir inkişafı vaxtilə Heydər Əliyevin yaratdığı möhkəm təməllərə əsaslanır. Ötən əsrin 40-cı illərinin sonunda salınan, 1949-cu ildə şəhər statusu alan Sumqayıt 1950-60-cı illərdə müəyyən inkişaf yolu keçmiş, burada əsas etibarilə kimya və metallurgiya müəssisələri yaradılmışdı. Lakin Heydər Əliyev bildirdi ki, Sumqayıtın iqtisadi potensialı daha böyükdür. Təsədüfi deyil ki, Heydər Əliyevin təşəbbüsləri və xüsusi nəzarəti nəticəsində şəhərdə yeni, o cümlədən yüngül sonayə müəssisələri yaradıldı.

Respublikamızda əhalinin məişət kimyası məsələləri nəzərə alınaraq, 1970-80-ci illərdə Sumqayıt öz iqtisadi potensialına görə keçmiş SSRİ məkanında və onun hüduqlarından konarda tanınan şəhər idi. Sumqayıtın məhsulları itifaqın 700-dən çox şəhərinə və xarici dövlətlərə ixrac olunurdu. Heydər Əliyev Sumqayıtla bağlı düşüncələrini məsələlərdən biri də sonayə müəssisələrinin quruluşunu şəhərin çirkləndirilməsindən qorunması idi. Bu məqsədlə Sumqayıtda hava və suyu çirkləndirən mənbələr əsasən pasportlaşdırılmışdı, xüsusi müfəttişlik yaradılmışdı. Hələ Sumqayıt Alüminium Zavodundan dənizə civə tullantısı dayandırılmışdı.

1974-cü ildə Sumqayıtın 25 illik yubiley tədbirlərində çıxış edən Heydər Əliyev kimyaçılardan heç də asan olmayan, gərgin, fədakar əməyin, əldə olunmuş nailiyyətlərinə yüksək qiymət

Sumqayıtın yüksəlişi Heydər Əliyev ideyalarının təntənəsidir

və Şüşə zavodlarının, Üst trikotaj və Xovlu ipik fabriklərinin, Süd və Yeyinti məhsulları kombinatlarının yaradılması, Boru Prokat Zavodunun yenidən qurulması da möhür Heydər Əliyevin siyasətində Sumqayıtda sonayə sahələrinin inkişafı ilə bağlı əldə olunmuş nailiyyətlər idi.

"Superfosfat" zavodunda yüksək texnologiya əsasında inşa edilən donovör superfosfat gübrəsi istehsalatının işə salınması, "Üzvi sintez" zavodunda bir-birinin ardınca qliserin, benzol, izobutilen və polizobutilen, həmçinin xlor və diaqramma üsulu ilə kaustik soda istehsalatı sənətinin fəaliyyətə başlaması, Sintetik Kauçuk Zavodunda yüksək markalı kauçuk istehsalatı sənətinin yenidən qurulması ilə onun istehsalat gücünün xeyli artırılması Sumqayıtda sonayənin kompleks inkişafını uğurla təməlləyirdi. Kimya müəssisələri üçün avadanlıqların hazırlanması və onların təmir işini yaxşılaşdırmaq məqsədilə Sumqayıtda Mexaniki Təmir Zavodunun işə salınması da şəhərin böyük uğurlarından idi.

Sumqayıtın neft-kimya kompleksi üçün Almaniya və Çexoslovakiya istehsalatı olan və ən yeni texnologiyalar əsasında yaradılmış EP-300 qurğusunun - layihə gücü etilənə görə 300 min, propilena görə isə 138 min ton olan nadir kompleksin alınması da Heydər Əliyevin siyasətində mümkün olmuşdu. Bunun üçün o dövrdə Ulu Öndər SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini N.Tixonovu respublikamıza dəvət etmişdi. Bundan sonra itifaq rəhbərliyi Heydər Əliyevin təklifini nəzərə alaraq, EP-300 texnoloji kompleksinin alınmasına qərar vermişdi. Bu, Heydər Əliyev düşüncəsi, onun müdrik iqtisadi siyasətinin böyük qələbəsi idi.

Bütün bunların nəticəsi kimi, 1970-80-ci illərdə Sumqayıt öz iqtisadi potensialına görə keçmiş SSRİ məkanında və onun hüduqlarından konarda tanınan şəhər idi. Sumqayıtın məhsulları itifaqın 700-dən çox şəhərinə və xarici dövlətlərə ixrac olunurdu. Heydər Əliyev Sumqayıtla bağlı düşüncələrini məsələlərdən biri də sonayə müəssisələrinin quruluşunu şəhərin çirkləndirilməsindən qorunması idi. Bu məqsədlə Sumqayıtda hava və suyu çirkləndirən mənbələr əsasən pasportlaşdırılmışdı, xüsusi müfəttişlik yaradılmışdı. Hələ Sumqayıt Alüminium Zavodundan dənizə civə tullantısı dayandırılmışdı.

1974-cü ildə Sumqayıtın 25 illik yubiley tədbirlərində çıxış edən Heydər Əliyev kimyaçılardan heç də asan olmayan, gərgin, fədakar əməyin, əldə olunmuş nailiyyətlərinə yüksək qiymət

mətləndirməklə yanaşı, kimya sənayesinin prioritet inkişaf istiqamətləri barədə fikirləri ilə iqtisadi əlaqələrin dayanacaq vaxtında böyük kimyaçılara gələcək üçün fəaliyyət proqramı ilə biləcəklərini tövsiyələrini də vermişdi.

Heydər Əliyevin bu səfəri və keçirdiyi görüşlər şəhərin inkişafında yeni mərhələnin əsasını qoymuşdu. Yuxarıda qeyd etdiyim sonayə müəssisələrinin bir qismi bu görüşdən sonra yaradılmışdı. Ümumilikdə isə Heydər Əliyev Azərbaycanı birinci rəhbərliyi dövründə 16 dəfə Sumqayıta səfər edib ki, bu Ulu Öndərin şəhərimizə olan xüsusi diqqət və qayğısının göstəricisidir. Bu səfərlərin hər biri Heydər Əliyevin Sumqayıtla olan münasibətini nümayiş etdirirdi. Sumqayıtın quruculuğunda xidmətləri olmuş 11 nəfərin Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adı ilə təltif olunması da Heydər Əliyevin şəhər sakinlərinə olan dərin ehtiramın nümunəsi idi. Beləliklə, sumqayıtlılar yaradıcı əməkləri ilə şöhrət qazanır, ucalırdılar. Bu şəhər keçmiş itifaqda dostluq, mətulluqlar, kimyaçılar, energetiklər, inşaatçılar, əmək qəhrəmanları olan bir məkən kimi şöhrət qazanmışdı.

O dövrdə Sumqayıtda sonayənin inkişafı ilə yanaşı, paralel olaraq tikinti-quruculuq işləri də geniş vüsət almış, şəhərdə yeni mikrorayonların salınması başlanmışdı. Təsədüfi deyil ki, həmin illərdə Sumqayıtda hər il 80 min kv.m. mənzil sahəsi tikilib istifadəyə verilib ki, bu da ölkə üzrə ən yüksək göstəricilərdən idi. Bu gün şəhərimizdəki bir çox inzibati binalar, o cümlədən Sumqayıtın ən gözəl ünvanları

Ümummilli Liderin Sumqayıtla bağlı arzusu o idi ki, ononovı sonayə mərkəzi kimi statusunu bərpə etsin, keçmiş şöhrətini özünə qaytarsın, yenidən iqtisadi potensialı ilə seçilən bir şəhərə çevrilsin. Ulu Öndər bunları həm də bir vəzifə olaraq qarşıya qoymuşdu.

Qürur hissi ilə bildirməliyik ki, respublikada gedən inkişaf proseslərinin nəticəsi kimi artıq Sumqayıt Heydər Əliyevin arzuladığı şəhər səviyyəsinə yüksəlmişdir. Möhtərəm Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi inkişaf siyasətinin tərkib hissəsi kimi Sumqayıt yeni sonayə kompleksinin formalaşdırılması ayrıca diqqət mərkəzində saxlanılmış və bu məqsədə nail olunmuşdur. Tarixi şöhrətini bərpə edən Sumqayıt indi yenidən regionun sonayə mərkəzinə çevrilmişdir. Hazırda şəhərdə onlarca kimya və neft-kimya, qara və olvan metallurgiya, maşınqayırma, elektroenergetika, yeyinti və yüngül sənaye, tikinti materialları istehsalı müəssisələri fəaliyyət göstərir. Onların hər biri Azərbaycan iqtisadiyyatında böyük rol oynayan aparcı istehsal müəssisələridir. "Azgüntex" zavodu, tərkibinə çörək zavodu, taxıl anbarı, dəyimən və logistik mərkəz daxil olan "Sağlam qida" Aqrar-Sonayə Kompleksi, "Azarsun Holding" in kağız və karton emalı kombinatı və yağ istehsalı fabriki, "Gilan" Tekstil Parkı, Mis Emalı Zavodu, "Alyans Tekstil" MMC-nin uniformalar istehsalı fabriki, "Azkontakt" MMC-nin beton boru və beton döşəmə daşı istehsalı müəssisəsi, "Texnol" MMC mühərrik yağları istehsalı müəssisələri, Kimya Sonayə

Parkdakı İnşaat Kimyəvili Zavodu, "Tabaterra" QSC-nin bütün məmulatları istehsalı fabriki, Əlvən Metallar və Ferrorentil Zavodu, pestisid və aqro-kimyəvi məhsullar, sürükü yağları, polipropilen qurğusu, elektron təhsil avadanlığı, şüşə və saxsı məmulatları istehsal müəssisələri, Sumqayıt Texnologiyalar Parkında müxtəlif istehsal sahələri üzrə ixtisaslaşmış zavodlar, "Azortexnolayn" MMC-nin polad və hidro-texniki avadanlıqlar istehsalı zavodları Sumqayıtın sonayə şəhəri kimi şöhrətini artırmaqla bərabər, respublikada gedən inkişaf proseslərinə layiqli töhfələr verirlər. O cümlədən "SOCAR karbamid" və "SOCAR Polymer" kimi zavodların yaradılması Azərbaycanın, respublikamızın iqtisadi həyatında mühüm hadisəyə çevrilmişdir. "SOCAR Polymer" layihəsi son 45 ildə öz miqyasına görə Azərbaycanın neft-kimya sənayesində həyata keçirilən ilk belə layihədir. Bu zavodların hər biri respublikamızın yüksəlişinə, gələcəyinin artmasına layiqli töhfələr verir. Bu müəssisələrin yaradılması həm də son illərdə Sumqayıtda əhalinin məşğulluğunu əhəmiyyətli dərəcədə təmin etmişdir.

Prezident İlham Əliyevin dediği kimi, Sumqayıt hazırda müasir sonayə mərkəzidir: "Bu müəssisələrin yaradılmasının və təməlinin qoyulmasının çox böyük əhəmiyyəti var, ilk növbədə, Sumqayıt şəhərinin inkişafı üçün. Sumqayıt hazırda növbəti Azərbaycanın, Cənubi Qafqazın ikinci böyük sonayə şəhəridir və müasir sonayə mərkəzidir. Eyni zamanda son illər ərzində Sumqayıtda yaradılmış bütün müəssisələr ən yüksək ekoloji standartlara cavab verir. Sumqayıt üçün bunun xüsusi əhəmiyyəti var. Çünki əvvəllər Sumqayıt ekoloji fəlakət zonası idi. Biz isə Sumqayıtı müasir sonayə mərkəzinə çevirərək, ilk növbədə, insanların sağlamlığını nəzərə almışıq".

400 min nəfərə yaxın insanın yaşadığı şəhər üçün vacib olan məsələlərdən biri də müasir nəqliyyat infrastrukturunun yaradılması, bu sahədə idarəetmənin təkmilləşdirilməsi, sənətin dərinləşməsinə sahəsinə rahatlığın təmin olunmasıdır. Ötən dövrdə əhalinin göstərdiyi nəqliyyat xidmətinin yaxşılaşdırılması məqsədilə Türkiyə istehsalatı olan müasir tələblərə cavab verən avtobuslar şəhərimizə gətirilərək marşrut xətlərinə buraxılmış, xidmətə qatılmışdır. İstisna etməyək, ekoloji tələblərə cavab verməyən nəqliyyat vasitələri xətlərdən çıxarılmışdır.

Son illərdə Sumqayıt şəhərinin əsas problemlərindən biri də həllini tapmışdır. Səhəbət "Acı dərə" kanalından gələn qayğısı ilə Sumqayıtın inkişafı, quruculuğu məqsətlərinə və qürurvericidir. Sumqayıt həm də "ağillər şəhəri" konsepsiyasının, müasir standartların tələbi olduğu, ekoloji baxımdan təmiz, yaşıl şəhərdir. Bu yüksəliş Heydər Əliyevin ideyalarının təntənəsinin təəcəssümüdür və Sumqayıt artıq Ulu Öndərin arzuladığı şəhərə çevrilmişdir. İnkişaf və quruculuq isə davamlı və sürətli və şəhərimiz "Heydər Əliyev ili"ni də yeni uğurlarla başa vuracaq.

Quruculuğun baş ünvanlarından biri

Sumqayıt respublikamızdakı quruculuğun da baş ünvanlarından biridir. Prezident İlham Əliyevin tapşırığı və qayğısı ilə şəhərdə son illərdə kompleks abidəlik və quruculuq işləri həyata keçirilmiş, yeni və möhtəşəm infrastruktur layihələri icra olunmuş, bütün bunların nəticəsi kimi Sumqayıtın yeni ünvanları yaranmışdır.

Özəmətli Heydər Əliyev Mərkəzi, Yeni Azərbaycan Partiyasının inzibati binası, Bayraq Muzeyi, Gənclər Mərkəzi, Şahmat Məktəbi, Uşaq İncəsənət Məktəbi, Muğam Mərkəzi, Olimpiya

və Paralimpiya İdman kompleksləri, "ASAN xidmət" mərkəzləri, Sumqayıt Məhkəmə Kompleksi, Mərkəzi Bankın Ehtiyat Sistemi binası, Şəhər prokurorluğunun binası, 500 metr uzunluğunda tərsoan, şəhərin əsas giriş yolunda Bayraq Meydanı, Paralimpiya və Olimpiya idman kompleksləri, Əlillərin Bərpa Mərkəzi Sumqayıtın yeni ünvanları kimi Prezident İlham Əliyevin inkişaf və quruculuq siyasətinin nümunələridir.

Sumqayıt da Bakı kimi dəniz sahilində yerləşir. Amma Bakıdan fərqli olaraq burada heç vaxt Dənizkənarı bulvarı olmayıb. Hələ 1974-cü ildə Sumqayıtda şəhər statusunun verilməsinin 25 illiyi ilə bağlı Dram Teatrının inzibati binasında keçirilən mərasimdə çıxış edən Heydər Əliyev bu məsələyə toxunmuş, şəhərdə bulvarın salınması ilə bağlı arzusunun ifadə etmişdi. Son illərdə Sumqayıtda həyata keçirilən quruculuq tədbirləri sırasında Ulu Öndərin bu arzusu da reallaşmışdır. Belə ki, şəhərimizdə həyata keçirilən möhtəşəm layihələrdən biri Dənizkənarı bulvarının tikintisidir. 2016-cı ildə 5,2 km uzunluğunda, 150 hektara yaxın bulvarın salınması şəhərimizin simasını daha da gözəlləşdirən bir quruculuq nümunəsinə çevrilmişdir. Prezident İlham Əliyevin möcüzə adlandırıldığı bulvar şəhər sakinlərinin ən sevimli gəzinti və istirahət ünvanlarından biridir.

"Kimyaçılar" Mədəniyyət Sarayının, Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının, Tarix Muzeyinin, 1 nömrəli Uşaq-Gənclər İdman Məktəbinin, 3 nömrəli Uşaq-Gənclər Şahmat-Dama İdman Məktəbinin, "Nizami" kinoteatrının binaları da əsaslı təmir olunmuşdur. Şəhərdəki Heydər parkı, Lüdviqshafen parkı, bütün küçə və prospektlər əsaslı təmir olunaraq yenidən qurulmuşdur.

Şəhər stadionunun və 2 nömrəli şəhər xostanasının tikintisi də artıq tamamlanmışdır.

Torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi uğrunda gedən döyüşlər zamanı şəhid olmuş sumqayıtlıların xatirələrini əbədiləşdirilməsi istiqamətində də genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilmişdir. 1992-ci ildə salınan Şəhidlər Xiyabanı 2021-ci ildə əsaslı şəkildə təmir olunmuş, kompleks yenidənqurma işləri aparılmış, ərazisi genişləndirilərək 1,2 hektara çatdırılmışdır. Yenidən qurulan Şəhidlər xiyabanında "Qalib Əsgər" abidəsi ucaldılmış, hündürlüyü 30 metr olan yeni bayraq dirəyi quraşdırılmış, Vətən müharibəsi şəhidlərinin əziz xatirəsinə "Zəfər ağacı" abidəsi yaradılmışdır.

Sumqayıtda şəhər təsərrüfatının yenilənməsi istiqamətində də mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir. Şəhərdə çoxmənzilli yaşayış binalarının sakinlərini ən çox narahət edən problemlərdən biri liftlərin yenilənməsi ilə bağlı idi. Sovet dövründən yenilənməyən liftlər əhalinin haqlı narazılığına, narahatlığına səbəb olurdu. Ölkə rəhbərliyinin bu sahəyə olan diqqəti sayəsində qısa müddət ərzində şəhərin lift təsərrüfatı tamamilə yenilənmişdir. Lift təsərrüfatının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, əhalinin liftdən təhlükəsiz istifadə etməsinin təmin olunması məqsədilə istismar müddətinin ötməsi 600-ə yaxın lift yenisi ilə əvəz olunmuşdur.

400 min nəfərə yaxın insanın yaşadığı şəhər üçün vacib olan məsələlərdən biri də müasir nəqliyyat infrastrukturunun yaradılması, bu sahədə idarəetmənin təkmilləşdirilməsi, sənətin dərinləşməsinə sahəsinə rahatlığın təmin olunmasıdır. Ötən dövrdə əhalinin göstərdiyi nəqliyyat xidmətinin yaxşılaşdırılması məqsədilə Türkiyə istehsalatı olan müasir tələblərə cavab verən avtobuslar şəhərimizə gətirilərək marşrut xətlərinə buraxılmış, xidmətə qatılmışdır. İstisna etməyək, ekoloji tələblərə cavab verməyən nəqliyyat vasitələri xətlərdən çıxarılmışdır.

Son illərdə Sumqayıt şəhərinin əsas problemlərindən biri də həllini tapmışdır. Səhəbət "Acı dərə" kanalından gələn qayğısı ilə Sumqayıtın inkişafı, quruculuğu məqsətlərinə və qürurvericidir. Sumqayıt həm də "ağillər şəhəri" konsepsiyasının, müasir standartların tələbi olduğu, ekoloji baxımdan təmiz, yaşıl şəhərdir. Bu yüksəliş Heydər Əliyevin ideyalarının təntənəsinin təəcəssümüdür və Sumqayıt artıq Ulu Öndərin arzuladığı şəhərə çevrilmişdir. İnkişaf və quruculuq isə davamlı və sürətli və şəhərimiz "Heydər Əliyev ili"ni də yeni uğurlarla başa vuracaq.

Zakir FƏRƏCOV,
Sumqayıt Şəhər İcra
Hakimliyinin başçısı